

Oslo, den 18. oktober 2022

SAFO – INNSPILL STATSBUDDSJETTET 2023 – KOMMUNAL- OG FORVALTNINGSKOMITEEN

SAFOs visjon er full deltakelse og likestilling for funksjonshemmede og at funksjonshemmedes menneskerettigheter realiseres i Norge. Vårt hovedkrav er at CRPD – Funksjonshemmedekonvensjonen skal inkorporeres i Menneskerettsloven.

Likestilling av funksjonshemmede har i godt og vel vært en uttalt politisk visjon. Allikevel er diskriminering og ekskludering fremdeles en del av funksjonshemmedes hverdag.

I dagens samfunn finner vi fremdeles holdninger som innebærer at funksjonshemmede er annerledes enn andre, har «spesielle behov» og passer best i sammen med «sine egne». Vi ser det på mange områder. Funksjonshemmede plasseres i institusjonslignende boliger, egne arbeidsplasser, eller utenfor arbeidslivet, og også skolene er nedslagsfelt for segregering og ekskludering. De samles på egne rom, i egne bygg eller egne skoler med argument om at det er det beste – der får elevene det beste tilbudet.

Velge bosted, velge hvor og med hvem man skal bo – ikke plasseres i bestemte boformer

Artikkel 19 i funksjonshemmede-konvensjonen CRPD, slår fast at «mennesker med nedsatt funksjonsevne har anledning til å velge bosted, og hvor og med hvem de skal bo, på lik linje med andre, og ikke bo i en bestemt boform».

Husbandens virkemidler i den sosiale boligpolitikken inneholder blant annet investeringstilskudd til omsorgsboliger. Det er krav til prosjektene at de skal følge prinsippene om normalisering og integrering i planlegging. Boenhetene skal ikke ha et institusjonslignende preg og bør være plassert i ordinære og gode bomiljøer. Det skal ikke lokaliseres for mange boenheter i hvert bygg, og ulike brukergrupper skal ikke samlokaliseres på en uheldig måte. Realitetene de senere årene viser at samlokalisering i store enheter brer om seg, og at anbefalingene ikke følges.

Investeringstilskuddet på vent - Spikeren i kista for boligdrømmen

Mennesker med utviklingshemning er blant de gruppene som har størst problemer med å komme inn i boligmarkedet. Boligkøen er lang. Få eier sin egen leilighet og knapt noen får velge hvor, hvordan og med hvem de skal bo. Nå foreslår regjeringen å sette spikeren i kista, slutte med statlige tilskudd, velte kostnadene over på kommunen eller eventuelt formuende med utviklingshemning.

Køen av unge med utviklingshemning som venter på å flytte hjemmefra er lang. Har en trygden Ung ufør, så har en ikke råd til å anskaffe seg verken eid eller leid bolig på det ordinære boligmarkedet.

De senere årene er Husbankens aktuelle tilskudd begrenset til «Investeringstilskuddet til omsorgsboliger og sykehjem». Tidligere hadde Husbanken øremerkede tilskudd som virkemidler til å sikre funksjonshemmede egnede boliger. Tilskudd til etablering, tilpasning og utredning ga mulighet for familier som inkluderte funksjonshemmede, å søke tilskudd for å skaffe seg en tilpasset bolig. Disse tilskuddene er nå inne i rammetilskuddet, og selv om det fremdeles er mulig å søke kommunen viser erfaringen at tilskuddet er drastisk redusert.

Investeringstilskuddet har vært et viktig virkemiddel for å sikre unge funksjonshemmede bolig, men praksis har dessverre også vært å bruke tilskuddet til insitusjonslignende boliger. SAFO er enige i at denne praksisen må endres, men dersom staten konkluderer med at regningen for nye omsorgsboliger skal veltes over på kommunene, kan vi forvente en bråstopp i kommunenes prosjektering og bygging av nye omsorgsboliger. Antall personer med utviklingshemning i boligkø vil øke. Regjeringen har varslet en ny og «rettferdig» kurs for vanlige folk. Ved å kutte investeringstilskuddet, så ser en at den nye og rettferdige kursen skal finansieres med å frata mennesker med utviklingshemning muligheten til å skaffe seg sin egen leilighet.

Ekskludering i skolen blir til utenforskap og diskriminering i Arbeidslivet

Funksjonshemmedes ekskludering fra det faglige og sosiale fellesskapet i nærskolen er et eksempel. Elever med funksjonsnedsettelse ekskluderes fra ordinær undervisning og plasseres i egne rom, egne bygg og til tider egne skoler på tvers av egne ønsker. Morgendagens arbeidsgivere lærer at funksjonshemmede skal være på egne arenaer, og funksjonshemmede skjønner tidlig at de ikke passer inn.

Mange skoler er utilgjengelige og mangler universell utforming

Manglende universell utforming i nærskolen forsterker utenforskapet og bidrar til at elever med funksjonsnedsettelse ikke blir en del av det ordinære faglige og sosiale fellesskapet i oppveksten. Det finnes flere undersøkelser og kartlegginger av tilgjengelighet og universell utforming ved våre skoler. Hvilke indikatorer som benyttes og hvordan undersøkelsene foregår varierer. Ansalgene for utilgjengelighet og universell utforming er derfor forskjellige.

Norges Handikapforbunds undersøkelse fra 2014 viser at 8 av 10 grunnskoler er utilgjengelige mens Kartverkets undersøkelse fra 2017 viser at kun 7 % av inngangspartiene er helt tilgjengelige for rullestolbrukere mens 26 % av inngangspartiene er utilgjengelige for personer med nedsatt syn¹. Veikart universelt utformet nærskole 2030, en strategi for oppgradering til universelt utformede skolebygninger innen 2030, er ennå ikke igangsatt. Visjonen om et likestilt arbeidsliv er avhengig av inkludering i skolen og oppgradering av skolebygningene er en forutsetning. Tidsfrist i forskrift og øremerkede midler er en forutsetning.

¹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/26633b70910a44049dc065af217cb201/anbefalingene-fra-fn-komiteen-norsk-versjon-7-mai-2019-med-ansvarlig-department-angitt.pdf> - side 2

SAFO ber om at komiteen

At Stortinget signaliserer at staten, sammen med norske kommuner, innen 2030, skal sikre funksjonshemmede reell rett til å velge hvor man vil bo, og med hvem man vil bo. Dette vil innebære

- Sikrer finansiering som kan bidra til at unge funksjonshemmede får tilgang på en god bolig i et inkluderende bomiljø. Funksjonshemmedes organisasjoner må tas med i prosessen for å tilpasse egnede finansieringsformer.
- Tydeliggjøring i regelverket om at kommuner som velger å bygge samlokaliserte enheter med mer enn 6 enheter, ikke vil få innvilget lån eller tilskudd via Husbanken.

At Stortinget signaliserer at staten, sammen med norske kommuner, sikrer en inkluderende skole også for funksjonshemmede gjennom blant annet universell utforming av alle grunnskoler. Vi ber komiteén

- Legge inn en merknad om at alle grunnskoler må oppgraderes til universell utforming, og at «Veikart universelt utformet nærscole 2030» må aktiviseres og gjennomføres med tidsfrister og et øremerket tilskudd for 2023 på 400 millioner for oppgradering.

Tilskuddet må være en start for videreføring i kommende år slik at alle grunnskoler blir universelt utformet.

